

E-ISSN: 3023-820X  
Kış 2024 • Winter 2024  
Cilt 1 • Volume 1  
Sayı 2 • Issue 2



# Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)  
*International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)*



**Baş Editör**  
Editor-in-Chief

Esra AKA

**Danışma Kurulu**  
Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Atilla ŞENTÜRK  
(İstinye Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA  
(Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Bahir SELÇUK  
(Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN  
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Bülent BAYRAM  
(Kırklareli Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ  
(İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Ebru Burcu YILMAZ  
(İnönü Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin TAŞ  
(Aksaray Üniversitesi)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR  
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Cemalettin YAVUZ  
(Trakya Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal YAVUZ  
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Doç. Dr. Fettah KUZU  
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL  
(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN  
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN  
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Hasan KAPLAN  
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK  
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Akif GÖZİTOK  
(Erzurum Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM  
(Atatürk Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU  
(Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Prof. Dr. Oğuzhan DURMUŞ  
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Sait ÇALKAL  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Sadık ARMUTLU  
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Prof. Dr. Ozan YILMAZ  
(Sakarya Üniversitesi)

Doç. Dr. Serkan TÜRKOĞLU  
(Gaziosmanpaşa Üniversitesi)



**Alan Editörleri**  
Field Editors

**Klasik Türk Edebiyatı**

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA  
(Ege Üniversitesi)

**Halk Edebiyatı**

Prof. Dr. Canser KARDAŞ  
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

**Yeni Türk Edebiyatı**

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN  
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

**Türk Dili**

Prof. Dr. Ümit HUNUTLU  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

**Türk İslâm Edebiyatı**

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ  
(İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Yılmaz ÖKSÜZ  
(Ege Üniversitesi)

**Türkçe Eğitimi**

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE  
(Çankırı Karatekin Üniversitesi)

Öğr. Gör. Hakan SÖNMEZ  
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

**Tarih ABD**

Prof. Dr. Hidayet KARA  
(Muş Alparslan Üniversitesi)



## Sayı Hakemleri Issue Reviewers

Prof. Dr. Bahir SELÇUK  
(Fırat Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Sait ÇALKALIK  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Ersen ERSOY  
(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa Sefa ÇAKIR  
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Fettah KUZU  
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Sedat KARDAŞ  
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR  
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Şule GÜMÜŞ  
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Necip Fazıl DURU  
(Ordu Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÇELEBİOĞLU  
(Artvin Çoruh Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ  
(Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA  
(Ege Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Nagihan ÇAĞLAYAN  
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ümran AY SAY  
(Marmara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Songül KARACA  
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Hayriye DURKAYA  
(Ordu Üniversitesi)



**Klasik Divan**  
**Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)**  
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)  
**Cilt 1 / Sayı 2 / Kış 2024**



### **Yazı İşleri Sorumlusu**

Managing Editor

Fatma TÜRK

### **Dil Editörleri**

Language Editors

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE (Türkçe)

Öğr. Gör. Hakan SÖNMEZ (İngilizce)

Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir Sıddık ŞAHİN (Farsça)

### **Musahhihler**

Proofreaders

Dilan ADANÇ

Hasan ERGÜLEÇ

Haydar ÖZÇELİK

### **Son Okuma Sorumluları**

Final Proofreaders

İlknur CEVHER

Gizem SERGERDANOĞLU

### **Kapak Tasarımı ve Mizanpaj**

Cover Design and Layout

Beyza MURAT-ABDUKARIMOV

### **Yazışma Adresi**

Contact

[dergiklasikdivan@gmail.com](mailto:dergiklasikdivan@gmail.com)

<https://dergi.klasikdivan.com>



## Dibace

Kıymetli Klasik Divan Okurları,

Dil, kültür ve edebiyat incelemelerinin çok daha kıymetli olduğu günümüz çalışmalarına yeni bir soluk getirmeyi amaçlayarak yayıma başlayan *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 1/2 (KD-UDKEAD 1/2)*, 31 Aralık'ta yayımlanmıştır. Araştırmacıların özgün çalışmalar kaleme aldığı bu sayıda; çift kör hakem değerlendirmesi sonucunda uygun bulunmayanlar elenmiştir. En az iki hakem onayı alan yazılardan beşi *Araştırma Makalesi*, biri *Dijital Beşeri Bilimler Makalesi* ve ikisi *Kitap Tanıtım Yazısı* olmak üzere toplam sekiz yazı yayımlanmıştır. Dergiye yazılarıyla katkıda bulunan değerli araştırmacılara ve tüm yoğunluklarına rağmen hakemlik teklifimizi geri çevirmeyip titizlikle yazıları inceleyen kıymetli hakem kuruluna ve derginin yayın ekibine teşekkür ederiz. *KD-UDKEAD*'ın alanında nitelikli ve özgün makalelerle uzun soluklu olmasını temenni ediyoruz.

Saygılarımızla.

**Baş Editör**  
**Esra AKA**

**Makale göndermek için ilk tarih:** 05 Temmuz 2024

**Makale göndermek için son tarih:** 05 Kasım 2024

**2. Sayının yayımlanma tarihi:** 31 Aralık 2024



## İÇİNDEKİLER CONTENT

Dergi Künyesi: .....	I
Dibace: .....	V
İçindekiler: .....	VI

### **Araştırma Makalesi** Research Article

<b>1.Nigârî Divan'ında Efsanevi ve Mitolojik Şahsiyetler</b> Legendary and Mythological Figures in Nigârî's Divan <b>Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN.....</b>	<b>101</b>
<b>2.Tâc-Taht-Payitaht Yahut Şiir-Sanat-Edebiyat</b> Taj-Throne-Capital or Poetry-Art-Literature <b>Dr. Gökçen DAŞ DARICI.....</b>	<b>116</b>
<b>3.Şerif Ali Kâdirî Dîvân'ı</b> The Divan of Sharif Ali Kadiri <b>Ayfer TURAN.....</b>	<b>140</b>
<b>4.Seyyid Hasan Hasib'in Maktel-i İmam Hüseyin'i</b> Seyyid Hasan Hasib's Maktel-i İmam Hüseyin <b>Habib ERDEM.....</b>	<b>163</b>
<b>5.Sûzî'nin Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâmesi'nde Savaş Tasvirleri</b> War Depictions in Sûzî's Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâme <b>Şule ÖZBEKTAŞ MOLLAHÜSEYİNOĞLU.....</b>	<b>179</b>

## **Dijital Beşerî Bilimler Makalesi**

Essay on Digital Humanities

### **6.Türk Edebiyatı Araştırmalarında Dijitalleşmenin İmkanları Üzerine: Dijital Edebî Atlaslar**

On the Opportunities of Digitization in Turkish Literature Studies: Digital Literary Atlases

**Selin YAVUZ.....194**

## **Kitap Tanıtım Yazısı**

Book Review

### **7.Türk Edebiyatında Sinbâd-Nâme Çevirileri: Tuhfetü'l Ahyâr ve Kitâb-ı Sinbâd (İnceleme-Çeviri Yazılı Metin-Tıpkı Basım)**

**Fatma DAĞILMIŞ İLBAY.....205**

### **8.Şefaât Kavramı ve Pîr Muhyiddîn'in Şefâ'at-Nâmesi**

**Rıdvan ÜNVER.....209**

## Seyyid Hasan Hasib'in Maktel-i İmam Hüseyin'i

### Seyyid Hasan Hasib's Maktel-i İmam Hüseyin

Habib Erdem

[habiberdem60@hotmail.com](mailto:habiberdem60@hotmail.com)

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

<https://orcid.org/0000-0002-5981-3642>

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doktora Öğrencisi

**Makale Türü/Article Type:** Araştırma Makalesi

**Geliş Tarihi/Date of Submission:** 03.11.2024

**Kabul Tarihi/Date of Acceptance:** 20.11.2024

**Sayfa/Page:** 163-178

**Atıf/Citation:** Erdem, Habib. "Seyyid Hasan Hasib'in Maktel-i İmam Hüseyin'i". *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2024), 163-178.

**Değerlendirme/Peer Review:** İki dış hakem-Çift taraflı körleme/Double anonymized-Two external.

**İntihal/Plagiarism:** Bu makale turnitin programında taranmıştır. /This article was checked by turnitin.



# Seyyid Hasan Hasib'in Maktel-i İmam Hüseyin'i

Seyyid Hasan Hasib's Maktel-i İmam Hüseyin

**Habib ERDEM**

## Özet

Konusunu Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesinden alan eserler, eski Türk edebiyatında fazla bulunmaktadır. Maktel-i Hüseyin, Maktel-i İmam Hüseyin ve Kerbela Vak'ası gibi isimler alan bu eserler, Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Eski Türk edebiyatı müellifleri bu konuya ilgi göstermiştir. Çalışmada, bu eserlerden biri olan Seyyid Hasan Hasib'in Maktel-i İmam Hüseyin adlı eseri hakkında bilgi verilmiştir. Eser, ulaşılabildiği kadarıyla tek nüshadır ve Yazma Eserler Kurumu Başkanlığına bağlı Süleymaniye Kütüphanesinde Kerbela Vak'ası adıyla kayıtlıdır. Çalışma; Giriş, Seyyid Hasan Hasib, Maktel-i İmam Hüseyin ve Sonuç olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde maktellerin konusuna, şekline ve eski Türk edebiyatındaki önemli maktellere kısaca değinilmiştir. Seyyid Hasan Hasib bölümünde Hasan Hasib'in hayatı ve eserleriyle ilgili ulaşılan bilgilere yer verilmiştir. Maktel-i İmam Hüseyin bölümünde eserin nüsha tavsifine yer verilmiştir. Büyük çoğunluğu nesir olan ve olaya dayalı bir düzlemde oluşturulan eserin mekân, zaman, olay örgüsü, kişiler, anlatıcı ve bakış açısı gibi yapı unsurları üzerinde durulmuştur. Yine bu bağlamda eserin olay örgüsü çıkarılmış, dil ve anlatımına değinilmiştir. Eserin ilk ve son varaklarının transkripsiyonu yapılmıştır. Transkripsiyonlu varakların görüntülerine de çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir. Sonuç bölümünde eserle ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Maktel, Kerbela, Edebiyat, Seyyid Hasan Hasib, Hz. Hüseyin.

## Abstract

Classical Turkish literature in this event is evident from the large number of texts written on the subject. These works, which have names such as Maktel-i Hüseyin, Maktel-i İmam Hüseyin and Kerbela Vak'ası, have an important place in Turkish literature. The authors of old Turkish literature have shown interest in this subject. This study examines one such work: Seyyid Hasan Hasib's Maktel-i İmam Hüseyin. The only extant copy, cataloged as Kerbela Vak'ası, is housed in the Süleymaniye Library under the Presidency of the Manuscripts Institution. Although the library lists the work as Kerbela Vak'ası, the title on the manuscript is written as Maktel-i İmam Hüseyin. The study is divided into four sections: introduction, Seyyid Hasan Hasib, Maktel-i İmam Hüseyin, and conclusion. In the introduction, the genre of maktel, its structure, and significant examples from Classical Turkish literature are briefly discussed. The second section provides biographical information on Seyyid Hasan Hasib and his works. In the third section, the structure of Maktel-i İmam Hüseyin is described. This predominantly prose work is built on an event-based structure and explores key narrative elements such as setting, time, plot, characters, narrator, and point of view. The plot is analyzed, and the language and narrative style of the text are discussed. The first and last pages of the manuscript are transcribed, with images of the transcribed pages included in this section. In the conclusion, general evaluations are made, and various inferences about the work are presented.

**Keywords:** Maktel, Karbala, Literature, Seyyid Hasan Hasib, Hz. Hüseyin.

## Giriş

Arapça kökenli olan maktel, sözcük anlamı itibarıyla savaş yeri, öldürme yeri, tehlike gibi anlamlara gelmektedir.<sup>1</sup> Bunların dışında öldürülme zamanı, vahşice öldürme, ölümlere sebep olan büyük savaş gibi anlamları da karşılamaktadır.<sup>2</sup> Eski Türk edebiyatında ise Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesini işleyen Türkçe ve Farsça eserlere Maktel-i Hüseyin, Maktel-i İmam Hüseyin gibi isimler verilmektedir. Bu isimlendirmelerin dışında Kerbela olayını anlatan eserlere bir diğer isim olarak da Kerbela Vak'ası denilmektedir. Bu eserler aslında bir mersiye türüdür. Kaybedilen bir varlığın arkasından duyulan hüznün dile getirildiği mersiye türünde, Hz. Hüseyin'in öldürülmesi başlıklı mersiyeler, çokça işlenmiş olması nedeniyle bağımsızlaşmış ve dinî içerikli bir tür biçimine bürünmüştür.<sup>3</sup> 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Bağdat'ın güneybatısında yer alan Kerbela'da yaşanan bu elim hadiseyle ilgili olarak eski Türk edebiyatında önemli eserler verilmiştir. O günden bu güne İslâmî dönem edebiyatlarının başat konularından biri durumuna gelen bu olay; eski Türk edebiyatında, âşık edebiyatında, dinî-tasavvufî edebiyatın özellikle Alevî-Bektaşî kolunda vazgeçilmez bir başlık konumundadır. Türk edebiyatında Kastamonulu Şâzî'nin *Dâstân-ı Maktel-i İmam Hüseyin*'i (1361-62) kesin olmamakla beraber bu eserlerin ilk olanlarındandır. Bu eserin dışında eski Türk edebiyatında yazılan diğer önemli maktellerin bazıları şunlardır: Nûred-din Efendi'nin *Vak'a-i Kerbelâ*'sı, Kemterî İbrâhim'in *Maktel-i İmam Hüseyin*'i, Sâfi'nin *Maktel-i Hüseyin*'i, Yahya b. Bahşî'nin *Maktel-i Hüseyin*'i, Bekâyî Kâtib-zâde Dârendevî'nin *Maktel-i Hüseyin*'i, Lâmiî Çelebi'nin *Kitâb-ı Maktel-i Âl-i Resûl*'u, Şevkî'nin *Maktel-i Hüseyin*'i ve Zaifi'nin *Maktel-i Hüseyin*'i. Diğer yandan Fuzûlî'nin kaleme aldığı *Hadikatü's-Sü'edâ* adlı eser bu türün en önde gelenidir. Çağatay sahasında ise Ali Şîr Nevâî'nin *Maktel-i Hüseyin*'i önemli bir eserdir. Yazma eser kütüphanelerinde müellifi belli olmayan birçok Maktel-i Hüseyin bulunmaktadır.<sup>4</sup>

### 1. Seyyid Hasan Hasib

Seyyid Hasan Hasib'in hayatı hakkındaki bilgiler çok kısıtlıdır. Taratılan edebiyat tarihlerinde kendisiyle ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. Doğum ve ölüm tarihi net olarak bilinmemektedir. Eserin istinsah tarihi M.1840-1841 olduğuna göre bu tarihten sonra vefat etmiş olduğu düşünülmektedir. Eserin içeriğinden görüldüğü kadarıyla Şumnu Ahmed Zarifi Efendi'nin öğrencisi olduğu anlaşılmaktadır. Ahmet Zarifi'nin hattat olduğu ve talebelerinin ise Ahmet Refik, Şumnu Şaban, Ahmed Fuad olduğu bilgisi mevcuttur.<sup>5</sup>

1 Mehmet Kanar, *Kanar Arapça-Türkçe Sözlük*, (İstanbul: 1. Baskı, Say Yayınları, 2009), 1649.

2 Şeyma Güngör, "Maktel", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/455.

3 Metin Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edebî Türler ve Tarzlar*, (Erzurum: Fenomen Yayınları, 2007), 136.

4 Sibel Özil, "Maktel-i Hüseyinler Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", *Türk Kültürü ve Hacıbektaş Veli Araştırma Dergisi* 83 (2017), 32.

5 Süheyl Ünver, "Şumnu'da Türk Hattatları ve Eserleri", Ankara Türk Tarih Kurumu, *Quatrieme Congres International Des Etudes Du Sud-Est Europeen*, (1979), 33.

## 2. Maktel-i İmam Hüseyin

### 2.1. Nüsha Tavsifi

Eser *Kerbela Vak'ası* ismiyle Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Koleksiyonunda 04724 künye numarasıyla kayıtlıdır. Toplam 148 varak olan eserin başında kırmızı yazıyla *Maktel-i İmam Hüseyin* yazılıdır. Nesih hattıyla yazılan bu eserin her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. İstinsah tarihi ise H.1256/M.1840-1841 olarak gözükmektedir.<sup>6</sup> Eser, çoğunlukla mensurdur fakat özellikle duygusallığın arttığı ayrılık ve ölüm sahnelerinde manzum kısımlar da bulunmaktadır. Eserin başka bir nüshasına ulaşılammıştır. Eserden birkaç cümleyle bahseden araştırmacılar da vardır. Müslüm Yılmaz, Kerbela hadisesi üzerine hazırladığı tezde bu esere de değinmiştir. Müslüm Yılmaz'ın eserle ilgili verdiği bilgiler, kütüphane kayıt bilgilerinden öteye gitmemektedir.<sup>7</sup> Eserden bahseden bir başka araştırmacı ise Ünal Kılıç'tır. 2010 yılında Sivas'ta düzenlenen bir sempozyumda sunduğu bildirisinde bu esere atıf yapan Kılıç, eserin müstensihisi olarak Abdüsselâmzâde Ahmet ismini vermiştir.<sup>8</sup> Eser, detaylı incelendiğinde Abdüsselâmzâde'nin eserin müstensihisi değil temellük kaydındaki isim yani eserin sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Müstensihinin ise Seyyid Hasan Hasib olduğu eserin sonundaki şu ifadeden görülmektedir: "...ketebühü'l-hakîr el-fakîr es-Seyyid Hasan Hasib..." Ayrıca, eserin Abdüsselâmzâde'nin ölümünden sonra başka bir kişiye geçtiği bilgisi yine eserin sonunda mevcuttur.

### 2.2. Eserin Yapı Unsurları

Olaya dayalı metinler incelenirken, metnin kendi iç dinamiklerine göre hareket edilmesi gerekir. Bu iç dinamikler, metinde bizi doğrudan doğruya yapıyı oluşturan unsurlara götürmektedir. Nesir şeklindeki metinlerin temel yapı unsurları şunlardır: Olay örgüsü/vak'a, kişiler (şahıs kadrosu), zaman, mekân, anlatıcı ve bakış açısı.<sup>9</sup>

#### 2.2.1. Olay Örgüsü/Vak'a

*Olay örgüsü bir edebî eserde aktarılan hadise veya hadiseler zinciridir. Bir başka ifadeyle*

6 Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı (YEK), "Yazma Eserler Başkanlığı" (Erişim 10.01.2024).

7 Müslüm Yılmaz, *Klasik Türk Edebiyatında Kerbela Hadisesi*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016), 575.

8 Ünal Kılıç, "Kerbela Vakası", *Çeşitli Yönleriyle Kerbela Sempozyumu Bildirileri*, ed. Alim Yıldız, (Sivas: Asitan Yayıncılık, 2010), 1-31.

9 Yavuz Selim Bayburtlu, "Metin Yapılarının İnceleme ve Eleştirmedeki Önemi", *Kesit Akademi Dergisi* 5/8 (Mart 2019), 187-189.

*olay örgüsü; herhangi bir alaka ile bir arada bulunan veya birbiriyle ilgilenmek mecburiyetinde kalan fertlerden en az ikisinin karşılıklı münasebetlerinin tezahürüdür.*<sup>10</sup> Eserde olay örgüsü çok geniş tutulmuştur. Bu örgüler; Kerbela hadisesi öncesi, hadise anı ve sonrası şeklinde bir bütün oluşturmaktadır. Klasik tahkiye üslubuyla yazılan ve başlarda Hz. Peygamber'in Hicreti, Mekke'yi fethi, Kâbe'yi putlardan temizlemesi, insanları İslâm'a davet etmesi gibi konulardan bahseden eser; Hz. Ömer'in ebedî âlemden gelip Yezîd'i öldürmesi, Zeynel Âbidîn'in ölümü, Hz. Ömer'in Hz. Peygamber vasıtasıyla Allah'tan kendi istemediği sürece Azrâil'in canını almaması için dilekte bulunmasıyla sona ermektedir. Çıkarabildiğimiz kadarıyla eserin bütünündeki olay örgüsü şu şekildedir:

- Hz. Peygamber'in Mekke'yi fethi ve İslâm adına orada yaptıkları [2b].
- Hz. Peygamber'in Medine'ye mutlu şekilde geri dönmesi [2b].
- Ebu Süfyân'ın Medine'ye Hz. Peygamber'in yanına gelmesi, malı-mülkü bırakıp ibadetle meşgul olması [3b].
- Ebu Süfyân'nın oğlu Muâviye'nin Medine'ye babasının yanına gelmesi [4a].
- Hz. Peygamber'in bekâr olan Muâviye'yi evlenmeye teşvik etmesi ve Muâviye'nin evlenmek istememesi [4b].
- Ticaretten dönen Muâviye'yi ashaptan birkaç kişinin Medine'nin yakınlarındaki bağ ve bahçelere gezintiye çıkardığı sırada bir akrebin Muâviye'yi sokarak zehirlemesi [5b].
- Muâviye'nin yarasına derman bulunmazken elinde asası olan birinin o anda gelip bu zehrin ancak Muâviye'nin evlenmesi sonucu vücudundan çıkacağını söylemesi, aksi takdirde Muâviye'nin öleceğini bildirmesi [6b].
- Muâviye'nin akrebin zehrinin çıkması için birlikte olduğu ve sonradan nikâh kıydığı kadından bir oğlunun dünyaya gelmesi ve adının Yezîd konması [7b].
- Hz. Peygamber'in Muâviye ve oğlu Yezîd'i, Hâlid bin Velîd'le birlikte Şam'a göndermesi [8b].
- Ebû Bekir oğlu Muhammed'in Mervân tarafından tertip edilen bir mektupla Mısır'a nafaka için gönderilmesi ve Ebû Bekir oğlu Muhammed'in yolda Hz. Ali'ye denk gelmesiyle bu mektubun sahte olduğunun anlaşılması [11a].
- Hz. Osman'ın Mervân'ın adamlarınca şehit edilmesi ve Mervân'ın bu suçu Hz. Ali'nin üzerine atması [12a-12b].
- Hz. Osman taraftarlarının Hz. Ali'den intikam almaya çalışmaları, Hz. Hasan ve Hz.

<sup>10</sup> Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, (Ankara: Birlik Yayınları, 1984), 12-44.

Hüseyin'in de içinde bulunduğu Hz. Ali taraftarlarıyla Hz. Osman taraftarlarının çok çetin bir savaşa girmeleri, Muâviye'nin de bu savaşta ölmesi [14a-14b].

- Mervân'ın Şam'a giderek Yezîd'e babasının öldüğünü söylemesi ve Hz. Ali'yi çıkan olaylardan sorumlu göstermesi [15a].
- Yezîd ve taraftarlarının intikam için Medine'ye gelmesi ve Hz. Ali karşısında mağlup olarak geri Şam'a dönmeleri [16a].
- Hz. Ali'nin ailesiyle birlikte Kûfe'ye gelmesi, burada dört yıl kalması [17a].
- İbn Mülcem'in (Abdurrahman) Hz. Hüseyin'den gerçek babasının Hz. Ali olmadığını öğrenmesi ve içindeki kinle Hz. Ali'den uzaklaşıp Yezîd'in safına geçmesi [19b].
- İbn Mülcem'in Hz. Ali'yi öldürmesi [27a].
- Hz. Hasan'ın halife olması [28b].
- Yezîd'in Hz. Ebû Bekir'in kızı Âişe evlenmek istemesi ve ret cevabı alması [29b].
- Hz. Hasan'ın Kûfe'den Medine'ye gelmesi [30b].
- Mervân ve Yezîd'in yönlendirmeleriyle Hz. Hasan'ın bir rivayete göre Salika ve bir rivayete göre ise de Esmâ adında bir kadın tarafından zehir verilerek öldürülmesi [32a].
- Yezîd'in hilafetini ilan etmesi sonrasında yöneticileri vasıtasıyla halka türlü zulümler etmesi [33b].
- Olanları duyan Hz. Hüseyin'in Mekke'ye gelmesi [34a].
- Kûfe'de Hz. Ali'yi destekleyen yetmiş iki sahabenin Yezîd'e karşı birlikte mücadele etmek için Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye davet etmeleri [36a].
- Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye gitmek için yola çıkması [43a].
- Hz. Hüseyin'in Kûfe'ye yaklaştığı haberini alan Kûfe emiri Menzur İbn-i Numân'ın bu haberi Şam'a (Yezîd'e) bildirmesi [44a].
- Yezîd'in Abdullah İbn-i Ziyat'a mektup yazarak Hz. Hüseyin ve yakınlarının öldürülmesini istemesi [45b].
- Abdullah İbn-i Ziyat'ın tebdil-i kıyafetle Hz. Hüseyin'den önce Kûfe'ye gelmesi, burada bulunan Hz. Hüseyin taraftarı yetmiş iki kişiyi ve Hz. Hüseyin'in amcasının oğlu Müslim'i kendi oğlu olan Abit'e öldürtmesi [53b].
- Müslim'in oğulları İbrâhim ve Muhammed'in Hâricîler tarafından öldürülmesi [58a].

- Kûfe'ye doğru yolda olan Hz. Hüseyin'in yolda Ab-ı siyah (Karasu) adında birinin yanında dinlenmesi ve o anda Zahir adlı birinin oraya gelerek Müslim'in oğullarının öldürüldüğünü Hz. Hüseyin'e söylemesi [59a].
- Yezîd'in Kербela'da bulunan Hz. Hüseyin'i öldürmesi için Ömer Nash adlı bir kişiyi görevlendirmesi [64a].
- Yezîd'in adamı Ömer Nash ile Hz. Hüseyin'in elçileri olan Muhammet Bin Mikdar ve Zahir arasında her iki tarafın anlaşması amacıyla görüşmeler yapılması ama bu görüşmelerin sonuçsuz kalması [65b-66a].
- Hz. Hüseyin ve taraftarlarına Yezîd tarafından suyun yasaklanması [66b].
- Yezîd'in adamları Ömer Nash ve maiyetindeki seksen bin asker ile Hz. Hüseyin'in kardeşi Abbas ve maiyetindeki eserde yazarın '*pehlivan*' olarak nitelediği askerler arasında çetin savaşların yaşanması [71b].
- Hz. Hüseyin'in oğlu Kasım'ın öldürülmesi [85a].
- Hem Kasım'ın intikamını almak hem de Hâricîleri yok etmek için onlarla mücadeleye giren Dücâne oğlu Abdullah, Avn İbn-i Ali, Ebû Bekir İbn-i Ali gibi birçok kişinin Hâricîlerden Ömer Nahs ve Ömer Nahs'ın adamları tarafından katledilmesi [87b].
- Ebû Bekir İbn-i Ali'nin Hâricîlerce öldürülmesi [91b].
- Abbas bin Ali'nin cenk meydanına giderek Hâricîlere, Hz. Peygamber'in ve Hz. Ali'nin kavmine yaptıkları bu zulümden dönmeleri için telkinde bulunması, aile fertleri ve çocuklar için su istemesi ama isteklerinin gerçekleşmemesi [92a].
- Abbas bin Ali'nin aile fertleri ve çocuklar için Hâricîlerin tuttuğu çeşmeye su almaya gitmesiyle yirmi bin Hâricînin Abbas'a saldırması ve Abbas'ın içlerinden seksen iki kişiyi öldürmesi ama sonuçta Hâricîlerce hunharca katledilmesi [94b].
- Hz. Hüseyin'in susuzluktan ölmek üzere olan henüz beş yaşındaki oğlu İbrâhim'i alıp cenk meydanına giderek İbrâhim için su istemesi ve Hâricîlerin İbrâhim'i öldürmeleri [100a].
- Hz. Hüseyin'in atının Medine şehrine gitmesi ve başta Bilâl-i Habeşî olmak üzere Medinelilerin Hz. Hüseyin'in şehit edildiğini atın boş gelmesinden anlamaları [104a].
- Hz. Hüseyin'in Hâricîlerle savaşması ve Şimr adında biri tarafından vahşice katledilmesi [105b-106a].
- Başta Ömer Nahs olmak üzere birçok Hâricînin, Hz. Hüseyin'in geride kalan akrabalarına zarar vermeleri ve mallarını yağmalamaları [106b-107a].

- Kerbela yakınlarında bulunan bir kalenin kavmi tarafından Hz. Hüseyin (vücudunun bir bölümü) ve diğer katledilenlerin defnedilmesi [112b].
- Hz. Hüseyin'in aile fertlerinden Şehr-i Bânû (eşi), Ümmügülsüm (kız kardeşi), Zeynep (kız kardeşi) ve Rukıyye'nin (kızı) Ömer Nahs'ın adamları tarafından ayakları yalın ve başları açık bir şekilde Kûfe'ye getirilmeleri [114a].
- Hz. Hüseyin'in gövdesinden ayrılan başının önce Şimr'in evine getirilmesi, sonra ise Kûfe'deki Ömer Nahs'a götürülmesi [114b].
- Mübarek başın, Kûfe'de Ömer Nahs'a teslim edilmeden önce bir Ruhban tarafından mübarek başın üstünde meleklerin olduğunun fark edilmesi [117b].
- Hz. Hüseyin'in mübarek başının Ruhban tarafından altın karşılığı geçici süreliğine Ömer Nahs'dan talep edilmesi ve mübarek başın Ruhban'a verilmesi [118a].
- Ruhban'ın evine başta Hz. Peygamber olmak üzere birçok peygamberle birlikte dört halifenin gelmesi ve Hz. Hüseyin için ağlamaları [119a].
- Ruhban'ın bu durumu görünce bayılması [119b].
- Ruhban kendine geldiğinde ise Hz. Hüseyin'in mübarek başına varıp sen ne izzetli kişisin ki bunca Peygamber yanına geldi diye sorması üzerine Hz. Hüseyin'in kim olduğunu ve olanları Ruhban'a anlatması ve Ruhban'ın Müslüman olması [120b].
- Mübarek başın Ömer Nahs tarafından Ruhban'dan alınıp Musul şehrine getirilmesi [121a].
- Ömer Nahs ve Şimr'in Hz. Hüseyin'in mübarek başını alıp Halep'e gelmeleri fakat burada çoğunlukta olan Sünnilerin tepkilerinden ötürü şehre girememeleri [124b].
- Ömer Nahs ve Şimr'in Hz. Hüseyin'in mübarek başı ve geride kalan aile fertleriyle birlikte Şam'a (eserde Dımaşk geçer) gelmeleri ve mübarek başı Yezîd'e teslim etmeleri [125a].
- Hz. Hüseyin'in ölümüne üzülen ve sonradan Müslüman olan Abdüşşems adındaki birinin Yezîd'i bu yaptığı kötülükten dolayı kınaması ve bunun üzerine Yezîd tarafından öldürülmesi [132a].
- Yezîd'in Hz. Hüseyin'e ve aile fertlerine yaptığı zulmü öğrenen ve sonradan Müslüman olan bir Yahudi'nin, Yezîd'e bu yaptıklarının yanlış olduğunu ve ahirette Hz. Peygamber'in yüzüne nasıl bakacağını söylemesi üzerine Yezîd tarafından öldürülmesi [136a].
- Şam halkından Yezîd'e gelen yoğun tepkiler sebebiyle Yezîd'in bu durumu hafifletmek amacıyla, Hz. Hüseyin'in aile efradına yakınlık göstermesi ve onlara altın teklif

etmesi üzerine Ayşe Hatun'un Yezîd'den şu üç istekte bulunması; Zeynel Âbidîn'in öldürülmemesi, ertesi gün (cuma günü) hutbeye Zeynel Âbidîn'in çıkması ve kendilerine Medine'ye gitmeleri için izin verilmesi [139b].

- Zeynel Âbidîn'in hutbede olan biteni cemaate anlatması üzerine cemaatin Yezîd'e tepki göstermesi ve Yezîd'in camiden sarayına kaçıp sığınması [143a].
- Şam şehrinin yağmur tufanına tutulması [143a].
- Yezîd'in bu sıkıntılı durumdan nasıl çıkılacağını Mervân'a sorması ve Mervân'ın da Hz. Hüseyin'in aile fertlerinin Medine'ye gitmeleri için serbest bırakılmalarıyla bu sıkıntının giderileceğini söylemesi [143b].
- Medine yoluna çıkmadan önce Şehr-i Bânû ve Ümmügülsüm hatunların vefat etmeleri [144b].
- Medine'ye doğru gidilirken Kerbela'ya Hz. Hüseyin'in mübarek başının defnedilmesi [144b].
- Hz. Ömer'in Yezîd'i öldürmesi ve tahta Mervân'ın geçmesi [146a].
- Zeynel Âbidîn'in ölümü [146b].
- Hz. Ömer'in Hz. Peygamber vasıtasıyla Allah'tan kendi istemediği sürece Azrâil'in canını almaması için istekte bulunması [147b].

### 2.2.2. Kişiler (Şahıs Kadrosu)

*Kişiler; hikâye, roman ve tiyatro gibi anlatılan/sahnelenen edebî metinlerde olayları var eden ve yaşayan insan veya insan hüviyetine büründürülmüş varlıklardır.*<sup>11</sup> Eserin uzunluğundan dolayı eserdeki kişi sayısı oldukça fazladır. Eserde başkişiler olarak görülen isimler şunlardır: Hz. Hüseyin, Yezîd bin Muâviye, Mervân, Ömer Nash, Şimr ve Zeynel Âbidîn. Başkişilerden Hz. Hüseyin, eser boyunca olayların suhulete ermesi ve kan dökülmemesi için çaba göstermesiyle ön plana çıkarken Yezîd, bu durumun tam tersine hırs ve kinle davranmaktadır. Hilafetin kendisinde olduğu iddiasıyla maiyetindeki adamlarla birlikte Hz. Hüseyin ve taraftarlarına sürekli zarar vermektedir. Mervân, Yezîd'in en büyük yardımcısıdır ve Hz. Hüseyin'e yapılan birçok kötülüğün fikir babasıdır. Ömer Nahs ise Yezîd'in en eli kanlı adamlarındandır. Kerbela'da Hz. Hüseyin taraftarlarından birçok kişiyi katletmiştir. Şimr, Kerbela'da Hz. Hüseyin'i vahşice öldüren ve kellesini gövdesinden ayıracak kadar gözü dönmüş olan kişidir. Zeynel Âbidîn, Hz. Hüseyin'in hayatta kalan tek erkek evladıdır. Babasının katlinden sonra Şam'da cuma hutbesine çıkıp yaşanan elim

11 İsmail Çetışli, *Metin Tahlillerine Giriş-2, Hikâye-Roman-Tiyatro*, (Ankara: Akçağ Yayınları, 2004), 67.

hadiseyi insanlara duyurmuştur.

Bu sayılan başkişilerin dışında olay içerisinde önemli konumda olan diğer kişiler ise şu şekildedir: Hz. Peygamber, Muâviye, Hâlid b. Velîd, İmrân, Ebû Bekir oğlu Muhammet, Hz. Osman, İbn-i Atîk, Hz. Ali, İbn Mülcem, Ebû Bekir Sıddîk kızı Âişe, Ömer Asım, Kadı Şerh, Menzur İbn-i Numân (Kûfe Emiri), Abdullâh İbn-i Abbas (Hz. Hüseyin'in amcasının oğlu), Muhammed İbn-i Kesîr, Sâlih, Müslim İbn-i Akil (Hz. Hüseyin'in emmisinin oğlu, Hz. Hüseyin'den önce kontrol amaçlı Kûfe'ye giden kişi), İbn-i Urve (Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye davet eden yetmiş iki kişiden biri), Abdullah İbn-i Ziyat (Yezîd'in mektup yazarak Hz. Hüseyin'i öldürtmek istediği kişi), Abit (Ziyat'ın oğlu, Hz. Hüseyin'in amcasının oğlu Müslim'i öldüren kişi), Abdullâh (Müslim'in oğlu), Ezdak, Ebû Bekir İbn-i Ali (Hz. Hüseyin'in Hâricîlerce öldürülen kardeşi), Abbas İbn-i Ali (Hz. Hüseyin'in kardeşi), Haccâc (Hz. Hüseyin'in hizmetkârı) ve Ruhban.

### 2.2.3. Zaman

*Bir metnin yapısı incelerken birkaç farklı zamanla karşılaşabiliriz. Vak'a (olay) zamanı, eserde anlatılan olayların gerçekleştiği zamandır. Anlatma zamanı, anlatıcının gördüğü, duyduğu, bildiği olayı anlattığı zamandır.*<sup>12</sup> Eserde olay zamanının başlangıcının M. 630 yılı olduğuna varak 2b'deki şu ifadeden ulaşılmaktadır: "... iki cihan güneşi Muhammed Mustafa Aleyhisselâm Mekke'den Medine'ye hicret idüp geleli sekiz sene olmuş idi..." Olay zamanının bitişi ise Kerbela hadisesinin yaşandığı M. 680 yılı olarak söylenebilir. Bitiş zamanına M. 680 yılı olarak ulaşılmamasının sebepleri şunlardır: Birincisi, Kerbela hadisesinin hemen peşinden yaşanan birtakım olaylardan sonra eser bitmektedir; ikincisi, eserde Kerbela hadisesinden sonra tarih bilgisi olan veya tarih bilgisi çıkarabilecek herhangi bir yere rastlanılmamaktadır. Elli yıllık süredeki gelişmeleri içeren eserin anlatma zamanı ise eserin sonundaki bilgiye göre H. 1256, M. 1840-1841'dir.

### 2.2.4. Mekân

*Mekân; en basit tanımıyla, eserde yaşanan olayların sahnesidir.*<sup>13</sup> Eserde olayların birçok yerde cereyan ettiği görülmektedir. O yerler şöyledir: Mekke, Medine, Kûfe, Dımaşk (Şam), Halep, Musul ve Kerbela. Ana mekân olarak Kerbela geçmekle birlikte Kûfe ve Şam da önemli olayların yaşandığı yerlerdir. Mekke, Medine, Halep ve Mısır diğer yerlere göre daha geri planda kalan şehirlerdir. Kerbela, Hz. Hüseyin'in katledildiği yer olmasıyla eserde en çok zikredilen yerdir. Eserde Kerbela'nın fiziki özellikleriyle ilgili tasvirler pek rastlanmamaktadır. Yalnız şu vardır ki Hz. Hüseyin'in aile fertlerinin Yezîd'in adamlarıyla savaşıp yaralı olarak döndüklerinde susuzluk-

<sup>12</sup> Bayburtlu, "Metin Yapılarının İnceleme ve Eleştirmedeki Önemi", 188.

<sup>13</sup> Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş-2, Hikâye-Roman-Tiyatro*, 77.

tan ve oradaki tozdan ötürü ağızlarında balçık oluştuğu eserde anlatılmaktadır. Bu da Kerbela'nın daha çok toz ve toprakla örtülü bir yer, yani çöl olduğunu göstermektedir.

### 2.2.5. Anlatıcı ve Bakış Açısı

*Tiyatro metinleri hariç diğer anlatmaya dayalı türlerde bakış açısı ve anlatıcının etkin bir varlığından söz edilebilir. Anlatıcı; masalı, efsaneyi, hikâyeyi, romanı okuyucu/dinleyici durumundaki bizlere anlatan varlıktır. Anlatıcı eserlerin kendi iç dünyalarında olup biten her şeyi gören, bilen, duyan, idrak eden; kendisine has imkân, tercih, dil ve üslûbuyla biz okuyucu/dinleyicilere anlatan varlıktır.*<sup>14</sup> Eserin tamamında ilahi-tanrısal bakış açısı gözükmemektedir. Anlatıcı, anlattığı olayların dışında değildir ve gözlemlerine duygularını da katmaktadır. Diyaloglara eserde çokça yer vermiştir. Savaş sahnelerinde daha çok epik ifadeleri yeğleyen anlatıcı, ayrılık ve ölüm gibi sahnelerde duygusal ifadeleri sık kullanmıştır. Fantastik unsurlarla eseri beslemiştir.

### 2.3. Dil ve Anlatım

Eser okuyucuya ilk etapta uzun bir hikâye izlenimi vermektedir. Dönem özelliği ve kültürel ortam olarak Arapça, Farsça kelimeler ile tamlamaların eserde bol olduğu görülmektedir. Tamlamalar genellikle kısa yapıdır. Yine de eserin dilinin dönemindeki birçok esere göre daha sade ve akıcı olduğu söylenebilir. Eserde son derece canlı, içten, duygusal bir anlatım görülmektedir. Bu noktada dinî lirizmin eserin muhtevâsından ötürü ileri bir düzeyde olduğu söylenebilir. Genellikle düşsel öğelerle desteklenen eserin birçok yerinde müstensih “*raviler şöyle rivayet ederler kim*” kalıbını kullanarak anlattığı birçok şeyi ravilere dayandırmaktadır. Öyküleyici ve betimleyici anlatımın ağır bastığı eserde, betimlemeler izlenimsel türdedir. Çoğunluğu mensur olan eserin az da olsa manzum kısımları mevcuttur. Nazım tekniği olarak zayıf olan bu bölümler o anki duygu yoğunluğuyla söylenmiş dizelerdir.

### 2.4. Eserin Kaynakları

Eserin 2b varağındaki şu isimler yazarın eserini neye dayanarak oluşturduğunu vermektedir: “*Raviyân-ı ahbâr u nakilân Ebû Bekir Rezzâk-ı Said Şam u Hişâm u İsfahânî ve Şurûh-i Bağdâdî ve Ebû Tâhir-i Tûsî radiyallâhu anhum şöyle rivâyet ederler kim...*” Bu bölümün dışında varak 33a’da yer alan Lût İbn-i Muhakkak İbn-i Ma’d adlı kişi de ismi zikredilen raviler arasında yer almaktadır. Bu iki bölümün dışında yine eserin muhtelif yerlerinde ‘*raviler şöyle rivayet ederler kim*’ kalıbı gözükmemektedir ve isimleri zikrolunmayan ravilerden buralarda aktarmalar yapılmıştır.

<sup>14</sup> Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş-2, Hikâye-Roman-Tiyatro*, 79.

Yukarıda zikredilen isimlerden Ebû Tâhir-i Tûsî'nin Gazneli Mahmut'un sarayında bulunan bir hikâyeci olduğu ve Türk edebiyatındaki Veysel Karanî ile ilgili hikâyelerin pek çoğunun ona izafe edildiği bilgisi kaynaklarda bulunmaktadır.<sup>15</sup> Eserde ismi geçen diğer raviler ile ilgili olarak ise doğru ve net bilgilere ulaşılamamıştır.

## 2.5. Eserin İlk ve Son Varaklarının Transkripsiyonlu Metni

### İlk Varak:

#### Maqtel-i İmâm Hüseyin

[1b] Çün aña levlâk gelmişdür hitâb ol şehîd ebrâr sultân şifât enbiyânuñ hatmidür. Sultân-ı dîn evliyâya rahmeten li'l-âlemîn. Ayı iki yardı ol şadı şafâ kuru ağaç virdi semer bâ-vefâ âdem aña fahr kıldı buldı nâz hem Halîlullâh oldı dil-nüvâz Mûsâ anuñla kelimullâh ola İsa anuñla ruhullâh ola küfrü dünyâdan götürdi ol emîn o götürdi âleme imân u dîn yazgımız derdine dermân olan gönlümüzden dînle imân ola [2a] ol emînullâh şefiü'l-müznibîn ol yârenleri imâmü'l-müttaqîn yâri evvel ol Ebûbekir-i şafâ kân şıddıq Yâr-ı cân-ı Muşafâ hem ikinci yâri 'Ömer'dür benâm ol emirü'l-mü'minün şâh-ı kirâm ol birisi oldı 'Oşmân-ı hayâ câmi'-i Qur'an Şâh-ı bî-riyâ geldi dördüncü 'Ali el-murtaza şâh-ı dîn aña gelüpdür hel etâ cânımıza oldı ger erkân u dîn anlar oldılar imâmü'l-müttaqîn añlaruñ aşkunı her kim şıtk ile şakladıysa lâcerem imân bula kim buları birbirinden ayıra ahirette tamu odına gire ger dilersen rahmetine iresin Muşafâ yârenlerini göresin kamu ola dîne aşhâbına hem hoş rağıyallâh degil ey pür kerem sene 1256.

### Son Varak:

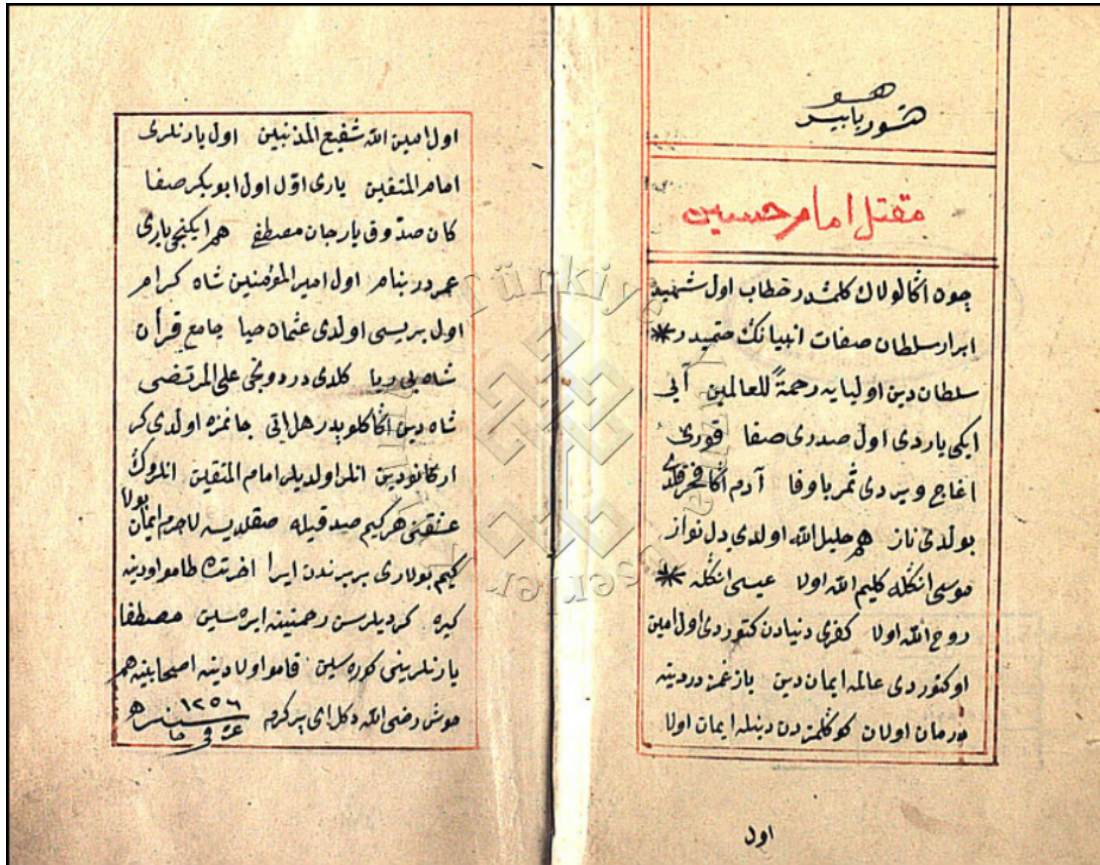
[146b] Oldı cihân girü havâriç tıttı âlem zulüm odına yandı ol vaqt imâm Zeyne'l-Âbidîn hazretin dağı vefâtı[ımı] 'Ömer gördi ki cihân Sünnîlerden kaldı Resûl hazret şallallâhü te'âlâ 'aleyhim ve sellem evlâddan kimse kalmadı kim aña hizmet iden imâm İbrâhim Mekerrûnî dağı Mervân Hımâd'uñ zamânında vefât itdi 'Ömer girü Medine'ye geldi Resûl hazretin şallallâhü te'âlâ 'aleyhim ve sellem ziyâret eyledi mübârek türbesine yüz urub ağladı eyitdi Yâ Resûlallâh cihânı hârici tıttı evlâdından kimse kalmadı kim aña hizmet idem şimden girü vallâh tebârek ü te'âlâ baña ölüm virsün didi zirâ Allâh te'âlâ 'Ömer'le 'ahd itmiş idi ki 'Ömer ölümün dilemeyince aña ölüm vermeye [147a] idi anuñçün bir gün Resûl hazret şallallâhü 'aleyhim ve sellem aşhâbla otururken 'Abbâs Hazret-i 'Ömer'üñ ayyârlıkların ilerü itdügi işlerin rivâyet eyledi Resûl Hazret-i 'Aleyhissellâm katı hoş geldi Resûl hazret anı diñlerken Cebrâ'il geldi Tañrı te'âlâ selâmın getürdi eyitdi Yâ Resûlallâh Tañrı saña selâm ider selâmdan soñra buyurdi kim Habîb'im 'Ömer disün

15 Nurettin Albayrak, "Ebû Müslim Destanı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları,1994), 10/195-196.

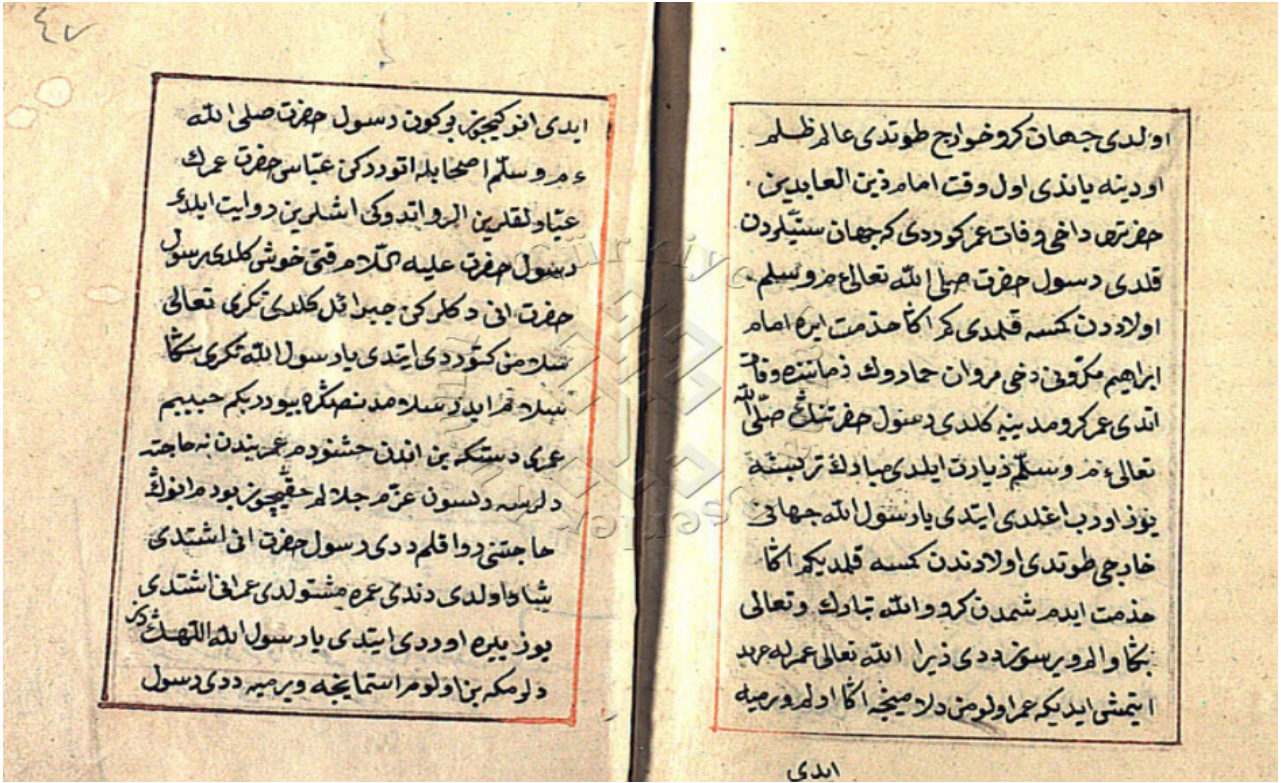
ki andan hoşnûdum 'Ömer benden ne hâcet dilerse dilesün 'izzüm celâlüm haqqıçün bu dem anuñ hâcetini revâ kılam didi Resûl hazret anı işitdi şâd oldı döndi 'Ömer'e muştuladı 'Ömer anı işitdi yüz yire urdı eyitdi Yâ Resûlallâh Allâh'ndan dilerimki ben ölüm istemeyince virmeye didi Resûl [147b] hazret el getürdü du'â kıldı aşhâblar amîn didiler Allâh tebârek ü te'âlâ kabûl eyledi aşhâblar eyitdiler Yâ 'Ömer yaşamak 'Azrâil'den çok diledüñ didiler eyitdi aşhâba ben 'ömri anuñçün diledimki âl-i Resûl'e hizmet idem çün bahtım 'Ömer kime eyilik idersen şağın andan saña düşmân bulunmaz andan ketebehü'l-ğakîr el-fakîr es-Seyyid Hasan Hasib min-telâmizi'l-Ahmed ez-Zarîfî meştâmâ-yı Şumnu sene 1256. Şâhib ü mâlik 'Abdü's-selâmzâde Ahmed Şumnu. 'Abdü's-selâmzâde Ahmed dâr-ı beğâyâ dağlün itmüşdür rûh-ı revânı şâd olsun 1278.

## 2.6. Eserin Transkripsiyonu Yapılan Varakları

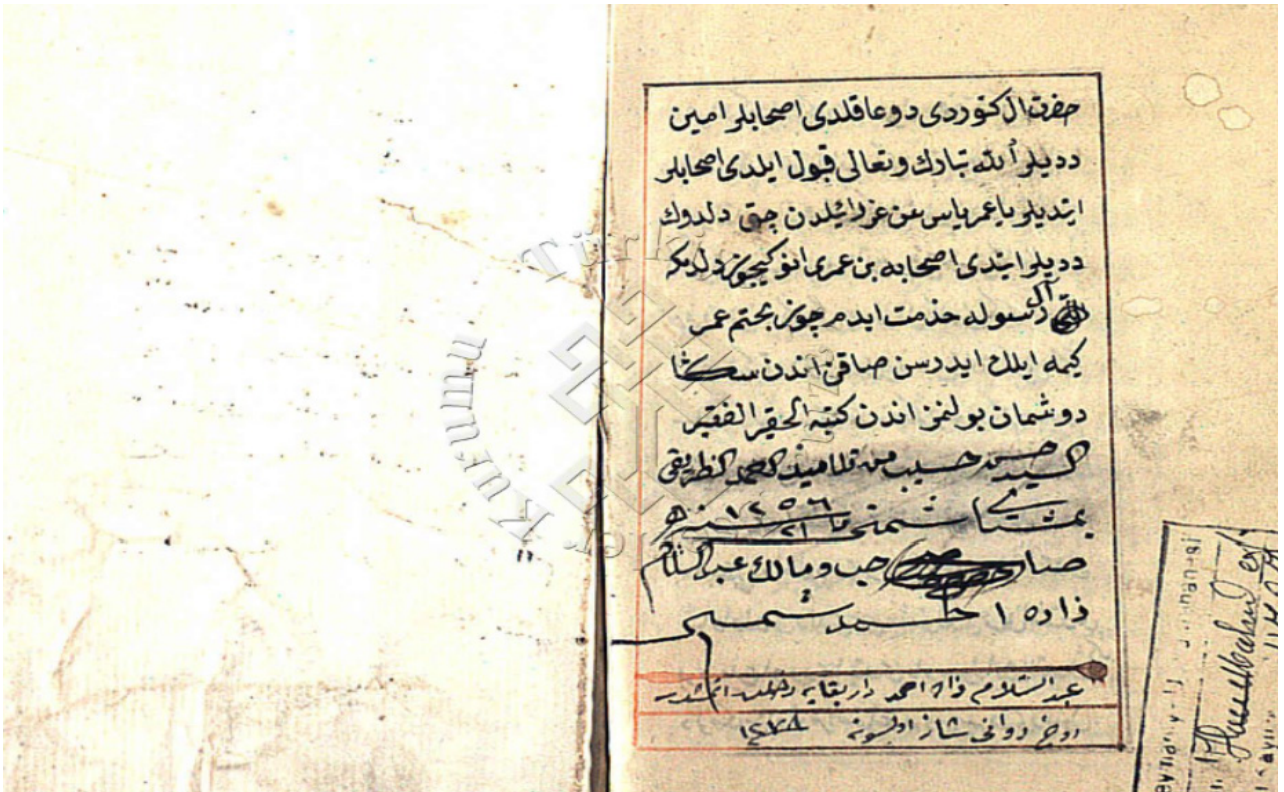
### Varak 1b-2a



Varak 146b, 147a



Varak 147b



## Sonuç

Eserin nüsha tavsifi yapılmış; muhtevası, şekli ve önemi üzerinde durulmuştur. Şu bir gerçektir ki Kerbela hadisesi bütün İslâm âlemini yaralayan ve etkisi bugün bile süren İslâm tarihiyle ilgili büyük bir olaydır. Seyyid Hasan Hasib'in *Maktel-i İmam Hüseyin* adlı eseri kuruluş ve üslup olarak bu büyük olayı uzun bir hikâyeye hüviyetinde anlatan önemli bir metindir. Esere bu bakımdan tarihî bir uzun hikâyeye demek yanlış olmayacaktır. Olay silsilesi çok geniş tutulmuştur ve bundan dolaydır ki kişi sayısı da çok fazladır. Eser, Kerbela hadisesinin yanı sıra hadisenin öncesi ve sonrası hakkında da o dönemde yaşanan diğer olaylara ışık tutacak bir konumdadır. Eserde bu yönden epeyce bilgi mevcuttur. Elbette ki edebî bir çehreye büründürülen bu tarihî bilgiler fantastik unsurlarla beslenerek verilmiştir. Örneğin, eserde Hz. Hüseyin'in baba bir kardeşi olan Abbas bin Ali'nin bir anda yirmi bin Hâricî ile mücadele edip seksen iki kişiyi tek başına öldürüyor olması veya da Hz. Ömer'in ebedî âlemden gelip Yezîd'i öldürerek Hz. Hüseyin'in intikamını alıyor olması bu fantastik unsurlara örnektir. Bu bakımdan eser, edebiyatçılar ve tarihçiler için önemli bir yerde durmaktadır. Eserin içeriğinden şu net şekilde görülmektedir ki Yezîd ve taifesi Kerbela'da Hz. Hüseyin ve ailesine zulmetmişlerdir. Hz. Hüseyin'in sulh yolundaki bütün çabalarına olumlu yanıt vermeyen Yezîd ve adamları, onları susuz bırakmak başta olmak üzere türlü zorluklara tabi tutmuşlardır. Bundan kaynaklıdır ki eserde çok hisli bir anlatım vardır.

Türk edebiyatında bugüne kadar bilinen Maktel-i Hüseyin şeklindeki eserlerin çoğunluğu ya nazım olarak ya da nazım-nesir karışık olarak bulunmaktadır. Çalışmada ele alınan eser büyük çoğunlukla nesir olarak kaleme alındığı için bu yönüyle de dikkat çekicidir. Ayrıca eser, dil olarak da zengin bir içeriğe sahiptir. Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülen eserde Arapça, Farsça kelimelerin yanında öz Türkçe kelimeler de bir hayli fazladır. Örneğin, Allah lafzı bazı yerlerde *Tanrı* olarak geçmektedir. Söylemek, anlatmak kelimesi de *eyitti* şekliyle bulunmaktadır. *Maktel-i İmam Hüseyin* adlı bu eser; edebî, dinî, tarihî öneminin yanında dilsel tarafıyla da değerli bir yerdedir. Bu yönleriyle eser, Türk edebiyatına ve Türk kültürüne birçok zenginlik katacaktır.

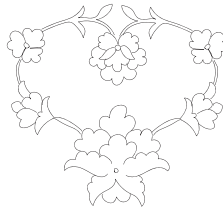
## Kaynaklar

Akkuş, Metin. *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası-Edebî Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 2007.

Aktaş, Şerif. *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Birlik Yayınları, 1984.

Albayrak, Nurettin. "Ebû Müslim Destanı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-muslim-destani>

- Bayburtlu, Yavuz Selim. “Metin Yapılarının İnceleme ve Eleştirmedeki Önemi”, *Kesit Akademi Dergisi* 5/8 (Mart 2019), 183-193. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1518342>
- Çeşitli, İsmail. *Metin Tahlillerine Giriş-2, Hikâye-Roman-Tiyatro*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Güngör, Şeyma. “Maktel”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/455.
- Kanar, Mehmet. “*Kanar Arapça-Türkçe Sözlük*”. (İstanbul: 1. Baskı, Say Yayınları, 2009), 1649.
- Kılıç, Ünal. “Kerbela Vakası”. *Çeşitli Yönleriyle Kerbela Sempozyumu*. ed. Alim Yıldız. 1/15-49. Sivas: Asitan Yayıncılık, 2010.
- Özil, Sibel. “Maktel-i Hüseyinler Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi”. *Türk Kültürü ve Hacıbektaş Veli Araştırma Dergisi*, 83 (Güz 2017), 31-48. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2580619>.
- Ünver, Süheyl. “Şumnu’da Türk Hattatları ve Eserleri”, *Ankara Türk Tarih Kurumu, Quatrieme Congres International Des Etudes Du Sud-Est Europeen*, (1979), 33.
- YEK, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. “Yazma Eserler Başkanlığı”. Erişim 10.01.2024. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/258428>.
- Yılmaz, Müslüm. *Klasik Türk Edebiyatında Kerbela Hadisesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.



# Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)  
*International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)*

E-ISSN: 3023-820X  
Kış 2024 Winter 2024  
Cilt 1 Volume 1  
Sayı 2 Issue 2